

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 329/2021-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], obe zastúpené Mgr. Reném Nguyenom, advokátom, Moyzesova 471/1, Partizánske, proti uzneseniu Okresného súdu Žiar nad Hronom č. k. 19 C 7/2019-57 zo 14. októbra 2019 a proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 13 Co 9/2020-78 z 29. apríla 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 10. augusta 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 4 ods. 1, čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Žiar nad Hronom (ďalej len „okresný súd“) č. k. 19 C 7/2019-57 zo 14. októbra 2019 a uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 13 Co 9/2020-78 z 29. apríla 2020. Sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd vyslovil porušenie ich v tomto bode označených práv a napadnuté uznesenia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň navrhujú, aby im boli priznané trovy konania.
2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých uznesení vyplýva nasledovný stav veci:
3. Žalobca (obec) podal proti sťažovateľkám v postavení žalovaných v 1. a 2. rade žalobu o vypratanie nehnuteľnosti (bližšie špecifikovanej v napadnutých uzneseniach, pozn.) s príslušenstvom (ďalej len „predmetná nehnuteľnosť“).

4. Okresný súd napadnutým uznesením konanie zastavil a priznal žalobcovi nárok na náhradu trov konania voči sťažovateľkám v rozsahu 100 %. Dôvodom na zastavenie konania bolo späťvzatie žaloby žalobcom v celom rozsahu. Žalobca odôvodnil späťvzatie žaloby tak, že „*po podaní žaloby prevzal nehnuteľnosť*“ (žaloba bola podaná 25. apríla 2019 a ku späťvzatiu došlo 30. septembra 2019, pozn.).

4.1. V odôvodnení napadnutého uznesenia okresný súd uviedol, že o nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 256 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V ďalšom konštatuje, že žaloba bola žalobcom podaná dôvodne, pretože pred jej podaním bola sťažovateľkám zaslaná predžalobná výzva, v ktorej boli vyzvané na vypratanie a odovzdanie predmetnej nehnuteľnosti z dôvodu, že boli právnymi nástupcami ich právneho predchodcu, ktorý predmetnú nehnuteľnosť užíval. Z vyjadrenia, ktoré sťažovateľky zaslali štatutárnemu orgánu žalobcu (vyjadrenie časovo predchádza predžalobnej výzve, pozn.), vyplýva, že nemajú záujem predmetnú nehnuteľnosť vypratať, pretože sa domnievajú, že im bola odňatá nezákonne. Okresný súd tiež konštatoval, že sťažovateľky napriek výzve súdu ani v súdnom konaní nezaslali súdu žiadne vyjadrenie. Táto nečinnosť nemôže byť na ťarchu žalobcu, ktorý sa snažil pred podaním žaloby vyriešiť spor mimosúdnou cestou.

5. Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu, výroku o trovách konania, podali sťažovateľky odvolanie. Krajský súd napadnuté uznesenie okresného súdu vo výroku o náhrade trov konania potvrdil, vo zvyšnej časti zostalo napadnuté uznesenie okresného súdu nedotknuté a zároveň nepriznal žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania (žalobca sa k odvolaniu sťažovateľiek nevyjadril a krajský súd konštatoval, že mu trovy odvolacieho konania nevznikli pozn.).

5.1. Krajský súd uviedol, že vo všeobecnosti platí, že žalovaný procesne zavíni potrebu späťvzatia žaloby a následného zastavenia konania vtedy, keď sa po podaní žaloby rozhodne žalobcov nárok uspokojiť (hoci v predsporovom štádiu tak odmietal urobiť). Neznamená to však, že by žalovaní (sťažovateľky) nemohli zaviniť zastavenie konania aj v prípade, že opomenuli vykonať to, čo od nich žalobca v zmysle petitu podanej žaloby žiadal. Krajský súd vyzdvihol, že kritérium procesného zavinenia zastavenia konania treba vždy posudzovať z objektívneho hľadiska vo vzťahu medzi tým, čo žalujúca strana v zmysle petitu žaloby žiadala, a skutočnosťou, pre ktorú žalujúca strana zobrala žalobu späť.

5.2. Za zrejmé považoval krajský súd to, že sťažovateľky nepristúpili k vyprataniu predmetnej nehnuteľnosti, tvrdiac, že nie sú pasívne vecne legitimované, pretože sa v nej nenachádzajú veci, ktoré by im vlastnícky patrili. V rozpore s vnútornou logikou tohto tvrdenia však namietali aj to, že žalobca v žalobe neoznačil na strane žalovaných všetkých potencionálne legitimovaných, teda aj ich brata a netere – dcéry druhého brata, ktorý tiež rovnako ako ich rodičia zomrel. Krajský súd poukázal, že sťažovateľky opomenuli, že ich žalobca vyzval na vypratanie a odovzdanie predmetnej nehnuteľnosti (ktorej je žalobca vlastníkom, pozn.) nie ako vlastníkov dotknutých hnutel'nych vecí, ale ako právnych nástupcov pôvodných nájomcov. Preto nie je podstatné, či sťažovateľky mali alebo nemali v predmetnej nehnuteľnosti svoje osobné hnutel'ne veci, ktoré by im vlastnícky patrili.

5.3. Krajský súd v napadnutom uznesení uzavrel, že ak chcel žalobca naplniť obsah svojho vlastníckeho práva, musel v konečnom dôsledku pristúpiť k tomu, že sám predmetnú nehnuteľnosť v priebehu konania otvoril a prevzal, v dôsledku čoho zobral následne žalobu späť. Konštatuje, že argumentácia žalovaných o neexistencii príčinnej súvislosti medzi ich správaním a žalobným petitom je príliš formalistická, vymykajúca sa zmyslu a účelu § 256 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), pretože správanie sťažovateľiek vedúce k zastaveniu konania spočívalo práve v ich nekonaní. Z hľadiska rozhodovania o náhrade trov konania je vždy podstatné procesné zavinenie zastavenia konania, ktoré sťažovateľky svojím nekonaním zapríčinili.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

6. Proti napadnutému uzneseniu okresného a krajského súdu podali sťažovateľky ústavnú sťažnosť, v ktorej namietajú, že samotná predžalobná výzva, na základe ktorej bola neskôr podaná žaloba, bola adresovaná osobám bez pasívnej vecnej legitímácie. Sťažovateľky najmä argumentujú, že nikdy nemali k veciam nachádzajúcim sa v predmetnej nehnuteľnosti vlastnícky ani užívaci vzťah. Tiež namietajú, že okresný súd nesprávne vyhodnotil obsah vyjadrenia zo 4. februára 2019, pretože v ňom „... len poukazovali na skutočnosť, že im nehnuteľnosť bola odňatá nezákonne a majú záujem na zjednaní nápravy obnovením pôvodného stavu. Toto tvrdenie nijakým spôsobom nedokazuje skutočnosť, že by odmietali vypratať predmetnú nehnuteľnosť, navyše od nich takúto činnosť nemohol nikto spravodlivo požadovať, keďže nie sú vlastníčkami ani užívateľmi vecí v predmetnej nehnuteľnosti.“ .

7. Sťažovateľky považujú napadnuté uznesenie okresného súdu v časti výroku o náhrade trov konania za značne neštandardné a odchyľujúce sa od bežnej rozhodovacej praxe. Tvrdia, že okresný súd nemal priznať náhradu trov žiadnej zo strán sporu, keď bola dôvodnosť žaloby a procesného zavinenia späťvzatia žaloby nejasná. Podľa názoru sťažovateľiek nebola žaloba podaná dôvodne, keďže bola založená len na domnienke prechodu nájmu na právnych nástupcov, pričom sťažovateľky predmetnú nehnuteľnosť a hnutel'né veci v nej neužívali. Práve žalobca svojím správaním spôsobil, že nebolo ďalej nutné trvať na podanom žalobnom návrhu a nebolo to správanie sťažovateľiek, ktoré by viedlo k späťvzatiu žaloby. Uviedli, že neexistuje príčinná súvislosť medzi správaním sťažovateľiek, ktorým v celku alebo aspoň v relevantnom rozsahu vyhovel žalobnému petitu, a preto nemohli procesne zaviniť späťvzatie žaloby.

8. Proti napadnutému uzneseniu krajského súdu sťažovateľky najmä namietajú, že krajský súd sa nevysporiadal s námietkou týkajúcou sa nedôvodnosti podanej žaloby. Podľa sťažovateľiek nie je zrejmé, prečo žalobca pristúpil k vyprataniu predmetnej nehnuteľnosti až po podaní samotnej žaloby. Takto vznikla sťažovateľkám povinnosť náhrady trov konania, „... v ktorom žaloba podľa nášho názoru nebola podaná dôvodne, správanie žalovaných sa od podania žaloby nezmenilo, žalované sa nezachovali v súlade so žalobným návrhom, a teda keď neexistoval dôvod k podaniu žaloby nemohlo pasívne chovanie žalovaných byť príčinou späťvzatia žaloby zo strany žalobcu“ .

9. V závere sťažovateľky namietajú, že okresný a krajský súd napadnutými uzneseniami závažným spôsobom zasiahli do ich práva na spravodlivý proces. Konštatujú, že okresný ani krajský súd neprihliadli na ich argumentáciu, neaplikovali normy na jasný skutkový stav a zaviazali na náhradu

trov stranu, ktorá spor nevyvolala ani svojím správaním nepodmienila jeho vznik. Zásah do základného práva vlastníť majetok sťažovateľky vidia v tom, že priznaním náhrady trov konania by došlo k bezdôvodnému obohateniu na strane žalobcu a jeho právneho zástupcu, pretože neexistovala potreba podania žaloby a „*umelo došlo k vzniku trov na strane osôb, ktoré s daným súdnym sporom nemajú nič spoločné*“.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Sťažovateľky sú v konaní zastúpené kvalifikovaným právnym zástupcom v zmysle § 34 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

K námietke porušenia označených práv sťažovateľiek napadnutým uznesením okresného súdu

11. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne (IV. ÚS 236/07, III. ÚS 282/2020).

12. Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá pre namietané porušenie práv sťažovateľiek označených v bode 1 tohto rozhodnutia smeruje proti napadnutému uzneseniu okresného súdu, nie je daná právomoc ústavného súdu.

13. Sťažovateľky disponovali možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom pochybení okresného súdu v rámci odvolania proti rozhodnutiu okresného súdu. Ochranu ich práv zaručených ústavou bol teda oprávnený a zároveň povinný poskytnúť súd druhej inštancie. Treba tiež dodať, že sťažovateľky právo podať odvolanie proti rozhodnutiu okresného súdu aj využili a krajský súd o ňom riadne rozhodol. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľiek uplatnené proti napadnutému uzneseniu okresného súdu. Ústavný súd preto rozhodol o odmietnutí tejto časti ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

K námietke porušenia označených práv sťažovateľiek napadnutým uznesením krajského súdu

14. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07), a preto možno ich namietané porušenie preskúmať spoločne.

15. Rozhodovanie o náhrade trov je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov

konania v súlade so zákonom (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

16. Prvoradou úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti, a nie ochrana zákonnosti, čo je prejavom doktríny, že všeobecný súd pozná právo („iura novit curia“). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (m. m. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

17. Ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, z novejšej judikatúry pozri II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 681/2016, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 494/2018, II. ÚS 566/2018, II. ÚS 19/2020).

18. Vo všeobecnosti platí, že náhradu trov konania ovláda zásada úspechu vo veci, ktorá je doplnená zásadou zavinenia. Zmyslom využitia zásady zavinenia je sankčná náhrada trov konania, ktoré by pri jeho riadnom priebehu nevznikli, uložená rozhodnutím súdu tomu, kto ich vznik zaviniť. V takýchto prípadoch, ako to zodpovedá i ustálenej judikatúre, nemožno interpretovať použitý pojem „zavinenia“ iba v doslovnom jazykovom zmysle, ale pri jeho interpretácii je potrebné brať do úvahy aj príčinnú súvislosť, v ktorej je príčinou správanie účastníka konania (II. ÚS 281/2011, II. ÚS 221/2015).

19. Z právnej úpravy náhrady trov konania vyplýva, že procesné zavinenie zastavenia konania má za následok náhradu trov tohto konania v prospech protistrany. Sťažovateľky v tomto prípade v rámci svojej argumentácie pojem procesné zavinenie vykladajú doslovne, zdôrazňujúc, že žalobca zaviniť zastavenie konania v dôsledku svojho dispozitívneho procesného úkonu – späťvzatia návrhu.

20. Rovnako ako krajský súd, aj ústavný súd zastáva názor, že pojem procesného zavinenia zastavenia konania v prípade rozhodovania o náhrade trov konania je nevyhnutné vykladať komplexne a extenzívne, prihliadajúc na všetky okolnosti danej veci.

21. Sťažovateľky tvrdia, že nejasnou bola dôvodnosť podania žaloby, ale aj procesného zavinenia jej späťvzatia. Z pohľadu ústavného súdu sa však predovšetkým javí ako podstatné, že rozhodujúce skutkové okolnosti tejto veci sú medzi sporovými stranami nesporné. Predovšetkým je nesporné, že v čase podania žaloby predmetná nehnuteľnosť ešte nebola vyprataná. Preto bola dôvodne žaloba podaná. Postup žalobcu, ktorý sa v priebehu súdneho konania snažil dosiahnuť uvoľnenie svojej nehnuteľnosti (a naplniť obsah svojho vlastníckeho práva, pozn.) a pristúpil k tomu, že sám predmetnú nehnuteľnosť „otvoril a prevzal“, mu nemôže byť z hľadiska procesného na ujmu. Keďže odpadol predmet konania, žalobca logicky zobral žalobu späť. Aplikácia § 256 ods. 1 CSP neznamená, že by sťažovateľky v postavení žalovaných nemohli zaviniť zastavenie

konania aj takým správaním, ktoré nespočívalo v aktívnom konaní, ale v opomenutí vykonať to, čo od nich žalobca v zmysle petitu podanej žaloby žiadal.

22. Spôsob, akým krajský súd pristúpil k vyriešeniu otázky náhrady trov vo veci sťažovateľiek, je podľa ústavného súdu ústavne udržateľný, sleduje spravodlivé vysporiadanie vzťahov medzi sporovými stranami týkajúcich sa nároku na náhradu trov konania i dodržanie princípu právnej istoty. Aj odôvodnenie rozhodnutia o trovách konaniach musí napĺňať atribúty dostatočného odôvodnenia rozhodnutia tak, ako to vyžaduje základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, no k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o trovách konania pristupuje ústavný súd len v prípadoch procesného excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania. A k takémuto procesnému excesu v prípade napadnutého uznesenia krajského súdu podľa názoru ústavného súdu nedošlo.

23. Rovnako s ostatnými námietkami sťažovateľiek (pasívna vecná legitímácia, vlastnícky, resp. užívací vzťah k hnutelným veciam) sa krajský súd ústavne akceptovateľným spôsobom vysporiadal v odôvodnení napadnutého uznesenia. Závety krajského súdu v tejto veci založené na v napadnutom uznesení citovaných skutkových zisteniach a ich hodnotení nemožno považovať za ústavne nesúladne. Ústavný súd konštatuje, že právny názor vyslovený krajským súdom v napadnutom uznesení (bod 5 tohto rozhodnutia) má aj podľa ústavného súdu racionálny základ, a je preto legitímny a z ústavného hľadiska akceptovateľný.

24. Krajský súd dostatočne ozrejmil myšlienkové pochody, ktoré ho viedli k posúdeniu základnej právnej otázky, ktorou bolo priznanie náhrady trov konania žalobcovi podľa § 256 ods. 1 CSP, a preto jeho závery vyslovené v danej veci nemožno kvalifikovať ako svojvoľné, ale ako také, ktoré (v posudzovanom prípade, pozn.) sú v súlade s obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

25. Vzhľadom na uvedené neexistuje ústavne relevantný dôvod na to, aby ústavný súd svojím rozhodnutím do napadnutého uznesenia krajského súdu zasahoval, pretože jeho odôvodnenie nesignalizuje takú príčinnú súvislosť s namietaným porušením základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorá by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne zakladala dôvod na vyslovenie ich porušenia.

26. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 2 ods. 2 a 3 ústavy a čl. 4 ods. 1 listiny ústavný súd pripomína, že v uvedených článkoch sú zakotvené základné princípy a postuláty Slovenskej republiky, ktoré však nepredstavujú konkrétne základné práva alebo slobody, ktorých ochrany by sa sťažovateľky mohli pred ústavným súdom v konaní podľa čl. 127 ústavy domáhať.

27. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť pri jej predbežnom prerokovaní musel odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

28. Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označeným uznesením krajského súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľky namietali porušenie ostatných uplatnených práv, bolo už len nevyhnutným

dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotnoprávneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

29. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľiek formulovanými v ich sťažnostnom petite (návrh na zrušenie napadnutých uznesení okresného a krajského súdu, návrh na priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. mája 2021

Robert Šorl
predseda senátu